

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Izsáky Margit*
Cím: *A XV. század Pestje a XX. század
Budapestjének közepén*
Forrás: *Magyarország*

Bn.
1937

1937 X. 10

(Helv)

(Idő)

(Köt. v. füzet)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

725.092.4

Hely

Idő

"14" / "1937"

Személy

A XV. század Pestje a XX. század Budapestjének közepén

Bontják a régi Pestet, porzik a kő a csákány alatt. A Tabán helyén park zöldül, karsu fenyők nyújtózkodnak, őszi lomb remeg, a zölden nevető Tabán várja téli álmát. És Óbudán is porbaomlanak a hüvös, bolthajtásos házikók, a Károly-köruton, a Belvárosban, mindenütt bontják-rontják a régi Pestet.

És a csákány nyomán, a porfelhőben legenda kél. Pincék omlanak, falak szakadnak, források bukkannak föl az aszfalt alól, régi pénzeket, ősi ékszereket lelnek az udvarok mélyén, pincékre, boltívekre, kiszáradt, feneketlen aknára bukkann az ásó. Csak nemrégiben találták meg az egyik háznak pincéjében fejjel lefelé belétemetett csontvázat, régen meghalt valakinek. És most, hogy a régi Pestnek egyik legjellegzetesebb házát, a Múzeum-körut 11. számú házat bontották le, ismét megakadt a csákány egy, a ház alapjába beleágyazott épülettömbben — és szárnyrakeltek a legendák.

Hogyan támad a legenda?

A Múzeum-köruti kávéházban békés egyetértésben szűrül egymás mellett a nyugdíjas hivatalnokok társasága. Csupa keménygallér, aranykeretes cvikker, keskeny zsinórnyakkendő. Komolyan beszélnek egymás között:

— Előttünk rombolták le a házat, láttuk egymásután leomlani a falakat és azt is, ahogyan megakadt a munka. Nem jutottak tovább, mert a pincében földalatti alagutrat akadtak. Azt mondják, hogy a titkos alagut, egy főúri palotába vezet, ki tudja melyikbe...

A város tulsó végén, a Dunaparton, a kései napfényben korzózó uriaszonyok beszélnek egymás között:

— Hallottad, édesem, a Múzeum-köruton lebontottak egy házat, rengeteg ékszert találtak elrejtve és egy csontvázat, ronggyá foszlott a ruha rajta, csupa aranybrokát volt. És az a sok drága ékszer! Ki tudja, milyen mágnásasszony lehetett... Állítólag az ura falaztatta be, rajtakapta, hogy a szertőjéhez szökött ki éjszaka...

Vérszegény, borzas kis tanulólányok beszélnek a tejcarnokban kakaó és vajaskenyér között:

— Borzasztó, a Múzeum-köruton egy világszép grófnőt találtak befalazva egy ház pincéjébe, tele volt gyönggyel, gyémánttal, azt mondják, hogy erőszakkal férjhez kényszerítették, pedig ő halálos szerelmes volt, nem tudta elfelejteni az ideálját és amikor az ura megtudta, befalaztatta kegyetlenül a kastély földalatti tikos átjárójába.

Igy a pesti legendák. És most lássuk a valóságot.

Kocsma, vörössérség, könyvkereskedés

A Múzeum-körut 11. számú ház 1700 végén épült. Valaha itt volt a város határa. Ahogyan épült a város, rétegenként egyre több és több épületet építettek köréje. Eredetileg személtlerakódó hely volt és itt húzódott a városcsatorna.

Korcsma is volt hosszú ideig, városrészi, jövő-menő embereknek, kupeceknek, katonáknak kocsmája. Sok verekedést látott, sok vér hullhatott a padlójára.

A háború után, a kommunizmus alatt a vörössérség parancsnoksága tanyázott ebben a házban.

A ház egészen a legutóbbi időig Révay Gyuláné báróné és az örököseié volt. Nemrégiben Lovrich György dr. szomorú halála tette hírhedté. Lovrich, aki gondnoka volt a háznak, különböző ügyek miatt öngyilkosságba menekült. Az egyemeletes sarokház a gróf Károlyi-utcára és a Múzeum-körutra nyílt. Könyvkereskedő dinasztia székelt benne, Pest régi emlékeinek bön-gészői, szerelmesei, ódon okmányokat, írsokat, régi kiadású könyveket kerestek a könyvkereskedésben.

Most a ház helye gyökeresen föl van dülva. A pincéig föltárták, az induló építkezésnek minden nyoma ott a környéken.

Embercsontok a mélyben

Faragott, mázsás kőtömböket emelnek társzékérre a munkások. A nyersfehér, rózsaszín-evezett tömböket onnan gurítják elő, a mélyből. És az aláásott, kibontott udvar

közepén emeletnyi magas, önálló, régesrégi épületrész.

Megszólítom az egyik munkást:

— Igaz-e, hogy földalatti alagutat találtak, amelyik a gróf Károlyi palotáig terjed és ezért kellett abbahagyni a ház bontást? Ezért nem kezdhették meg az építkezést.

— Á, nem igaz az kérem, még hogy alagut, nem mondom, egy öreg kiszáradt kut van itten, aminek a fenekére nem látni. Lehet, ha tovább ásunk, akkor találunk még egyet-mást, olyant is, aminek mérnök urak nem mindig örülnek. Csontokat is kaptunk az igaz...

— Embercsontokat?

— Azt hát. Nem tudom, miért vannak annyira oda tőle... Embercsontok ezeknél a régi házaknál mindenütt kerülnek.

— Igaz az, hogy összevissza van furkálva, földalatti folyosókkal tele a pince alatt?

— Folyosót is lelünk legtöbbször, nem olyan nagy dolog az...

A munkavezetőnek nem nagyon tetszik, hogy itt beszélgetünk, erősen nézi a munkást, aki Isten-áldjon nélkül sarkonfordul és a faképnél hagy.

A régi Pest városfala

Gárdonyi Albert dr. a régi Pest tudósa a következőket mondja:

— A pesti régi bástyafalat ásták ki a Múzeum-köruton. Az egész belső város fallal volt körülvéve. Aeneus Silvius szerint 1444-ben Pestnek még nincs fala, Oláh Miklós 1536-ban már azt írja, hogy külvárosai is vannak, tehát fallal van körülvéve. Ez a fal félkör alakban vonult végig, védte a régi Pestet. Az egyik falrészén itt vonult a Múzeum-

körut és Magyar-utca között. A város falához hozzáépítkeztek kívül-belül. 1741-ben a város nem akart engedélyt adni a városfalon kívül az építkezésre. Akkor is *adó miatt!* 1777-ben már megvannak a külvárosok, a Rókus-kápolna pedig a város legszéle volt. Mögötte a város tégláégető kemencéje, a Sándor-utcát Ziegelofen-strassenak nevezték. Itt, a Muzeum-körut és a Károly-körut táján tartották a parasztvásárt, vagyis az állatvásárt. A Muzeum-körutat Országutnak hívták. Ez, mint mondom, már kivülesett a városfalon. *Ezt a városfalat a XV. század végén, valószínűleg Mátyás uralkodása alatt építették.* Kőbányai kőből, kavicssal, malterrel tapasztva, a lőréseknél pedig hatalmas faragott kövekkel kirakva. 1872-ben találták meg a Só-utcaiban ennek a falnak az egyik részét. A gróf Károlyi-utca végén volt az egyik fél-rondella, *Schneider-rondell* volt a neve, valószínűleg a szabó-céh védelmére bízva. A régi, középkori Pestnek teljesen erődjellege volt, ugyannyira, hogy *1754-ben a városi tanács még pincét sem engedélyezett a falakon belül.* 1772-ben a falak még érintetlenül fennálltak. Azután, ahogy lassankint terjeszkedett a város, kinyomta a falakat, egymásután bontották le a városkapukat, 1789-ben a váci kaput, 1794-ben a kecskeméti kaput és a legvégén 1808-ban a hatvani kaput. A városfal nagyon sok helyen épségben maradt, mert az építkezések védtek. Még 1788-ban jelentette a telekhivatal, hogy a város falát az összes szomszédos telektulajdonosok lefoglalták. Így aztán amikor csákány kerül egy-egy réges-régi pesti házra, előbukkan a földből a középkori Pest maradványa.

Mindenütt a világon óvják és védik a műemlékeket, és kegyelettel bánnak mindazzal, ami a város multjával összefügg. Londonban,

Párisban, Rómában évszázados házakat erősítenek meg, otthagyják a mult minden követ a nagyváros forgalmának kellős közepén.

Ez a bástyarészlet még látta Mátyás fekete seregét és körülötte viharzott annyi évszázad.

Vajjon mi lesz a sorsa a mai Budapest forгатagában?

Izsáky Margit

